THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.

דאס אידישע וואָרט

Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Est. 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

די רעוויזיע פונ'ם "פאבליק סקול" אקט

צווישן די פלענער אנגעצייכנט אין דער רעדע פון טראן פאר דער נאר־וואס געעפנטער סעסיע פון דער מאניטאבער לעגיסלאטור, געפינט זיך אויך דער פראיעקט פון דער רעגירונג צו רעוויזירן דעם "פאבליק סקול אקט, — א פראגע, וואס פארדינט אין אונזער מיינונג, באזונדער אויפמערק־זאמקייט.

עס איז נאך דערווייל ניט בעלט באקאנט, וואס די רעגירונג באציעהט מיט דער דאזיקער רעוויזיע. עס זעט אויס, אז זי וועט, צווישן, אנדערש, האבן א געוויסע שייכות צו די פרעמד־שפראכיקע עלעמענטן אין דער פראווינץ, און עס איז דא וויניק אורזאכן צו דערוואַרטן, אז די פראיעקטירטע רעוויזיע זאל גיין אין דער ריכטונג פון א מער ליבעראלער באציאונג צו די ספעציפישע אינטערעסן פון די דאזיקע עלעמענטן.

מיר, אידן, — אין אין דער זעלבער אדער אן ענלעכער לאגע געפינען זיך אויך אנדערע פרעמד־שפראכיקע עלעמענטן דא, — קאנען זיך ניט באגנוגענען בלויז מיט דער דערציאונג וואס די "פאבליק סקול" גיט אונזערע קינדער. מיר מוזן צוליב טעמים, וועלכע זיינען אונז אלעמען גוט באקאנט, האבן אונזערע אייגענע, דערגענצונגס שולן, וואו אונזערע קינדער באקאנען זיך מיט דער שפראך, קולטור אדער רעליגיע, ווי דער פאל איז, פון זיי־ערע עלטערן.

מיר האבן דא אבער איצט אויך אונזערע אייגענע "פראקיעל" שולן, וואו א טייל פון אונזערע קינדער לערנען, אויסער די ספעציפישע אידישע למודים, לויט'ן פראגראם פון די "פאבליק סקולס". די דאזיקע שולן ווערן אויף אזויפיל אנערקענט, אז די קינדער, וואס גייען אין זיי, זיינען דערמיט יוצא זייער חוב פון שול־באזוך, אין זיינען ניט מחויב, פאר דער צייט וואס זיי לערנען דארטן, צו באזוכן די "פאבליק סקול".

מיר ווייסן ניט, אויב אין די פלענער פון דער רעגירונג גייען אריין וועלכע ס'איז באשרייבונגען פון אט די אונזערע ווייזער באגרעניצט רעכט, — אויפצוהאלטן אונזערע אייגענע שולן, אויף אונזער אייגענעם חשבון, בעת מיר צאלן אונזערע שול־שטייערן, ווי אלע אנדערע ביירגער. פאר'ן אויפהאלט פון די אלגעמיינע שולן. מיר מוזן אבער אפן אונזערע אייגן און זיין גרייט צו באקומען וועלכן ס'איז ענלאגן פארשלאג. אויב אזא וועט קומען, ווען די פראגע וועט פארהאנדלט ווערן אין דער לעגיסלאטור.

אויב די צייט איז אפשר נאך ניט רייף פאר דער פאדערונג פון מער ליבעראלע שול געזעצן פאר די מינדערהייטן, מוזן מיר אמווייניקסטנס שטארק היטן זיך קעגן וויטערדיקע באשרייענקונגען פונ'ם ביסל רעכט וואס מיר האבן.

דאס דארף זיין א געלעגנהייט פאר דעם אידישן דעפוטאט אין דער לעגיסלאטור. ער דארף שטודירן די לאגע און צוזאמען ריידן זיך מיט אנדערע דעפוטאטן, וועלכע, ער קאן דערוואַרטן, ווערן שטיצן א מער ליבעראלע שטעלונג צו דער פראגע. און עס קאן־גראד פאסירן, אז עס'זאל מעגלאך זיין צו פרובירן פאדערן נאך אן אויסברייטערונג פון די שול־רעכט פון די מינ־דערהייטן, — ווי, למשל, געוויסע שטיצע פאר די "פראקיעל" שולן.

אבער אויך די אידישע געזעלשאפטלאכע מיינונג טאף די זאך ניט פארנאכלעסיקן. עס קאן זיין, אז איר זאל זיך אויסקומען אויסאיבן א געוויסן דרוק אויף מיטגלידער פון דער לעגיסלאטור, וואס ווערן פארלעגט פאר פארטרעטער פון דער קאסמאפאליטישער באפעלקערונג פון שטאט, באזונ־דערס פון דער נארט־עגד, מאכנדיק פאר זיי קלאר אונזער שטאנדפונקט און אונזערע פאדערונגען.

ווי מיר האבן געזאגט, וועט עס אפשר אינגאנצן ניט קומען צו דעם. די פראגע איז אבער פאר אונז פון אזא קלאסאלער וויכטיקייט, אז עס לוינט זיך אונז צו האלטן זיך גרייט פאר אזא מעגלאכקייט. אין שטייט אויף דער וואך.

א רוף צו די "קאנטרי" אידן

דער פאלקס־געצייג קאמפיין פאר די דעקלאסירטע אידן אין רוסלאנד, וואס ווערט איצט אנגעפירט אין וויניפעג און אין אנדערע פונקטן פון מערב קאנאדע, זוכט צו צייגן אויף א גרינדלאכן אופן דאס פראבלעם פון איבער א מיליאן אידן, וואס זיינען באדרויט פון וועלכער ס'איז מעגלאכקייט צו עק־זיסטירן.

דער אופן איז — געצייג און מאשינען, וואס גיבן יענע א געלעגנהייט צו באשעפטיקן זיך ביי פראדוקטיווע ארבעטן און דערמיט קריגן א מעג־לאכקייט צו פארדינען פאר זיך און פאר זייערע פאמיליעס. דאס שטיקל ברויט און ביטערעכע רעכט, פון וועלכע זיי זיינען איצט באדרויט.

מיט דעם מיטל ווערט זייער פיל דערגרייכט דורך דער חיקף פון פאר־העלטענסמעסיק קריינע סומען. א ניי־מאשין שטעלט אפט אזויעך א גאנצע פאבריק אין דאס פיס. א קליינע פאבריק פון עטלאכע טויזנט דאלאר קאן אפט שפייזן צענדליקער פאמיליעס.

יעדנס ביישטייערונג איז דערפאר פון גרויס וויכטיקייט. יעדער דאר־לאר איז א וויכטיקער שריט וואס דערנעענטערט צום ציל, — געזונט צו מאכן דאס חריב'ע לעבן פון רוסישן אידנטום.

די צאל ליידנדיקע איז אבער אזוי ריזיק גרויס, אז ס'איז נויטיק די אנשטרענגונג פון אלע כחות וואס קאנען דערגרייכט ווערן פאר דער אר־בעט. און מיר מוזן ליידער דערוואַרטן, אז מיר ווערן ניט אפ'פטר'ן אינזער חוב מיט איין ביישטייערונג, נאר דאס וועט נאך זיין אן ארבעט פאר יארן.

אין די גרעסערע אידישע ישובים, ארייננגערעכנט ווינניפעג, פארלאזט זיך דער אידישער עולם אויף די קהה'שע טוער, אז זיי זאלן צו זיי קומען און מאנען ביי זיי זייער חוב. אין די קלענערע אידישע ישובים אבער, אין באזונדערס דארטן וואו אידישע פאמיליעס לעבן איזאלירט פון אידישער גע־זעלשאפט, מוז יעדער אידישער יחיד טראגן אליין די אחריות פאר זיין גע־וויסן, און אליין צוטראגן זיין חוב.

די אידן פון מערב קאנאדע צייכענען זיך אויס מיט זייער פליכט־באוואוסטזיין. — אין זיי ווערן וואהרים ענטפערן אייפ'ן רוף פון דעם הונג פאלקס־געצייג קאמפיין קאמיטעט. פארעפנטלאכט נעכטן אין דער צייטונג, צוישקנדיק זייערע ביישטייערונגען לויט זייערע טעגלאכקייטן, אין, אין פאל פון מאנטרעאל, זייערע אידישע ארגאניזירן קאמיטעטן, וואס זאלן האבן די ארבעט פאר א ליינגערער צייט.

דער דאזיקער קאמפיין, צו העלפן רעטן איבער א מיליאן אידישע נפשות פון אונטערגאנג, ווערט געשטוצט פון די פראמינענטסטע פירער פון אמעריקאנער אידנטום (פעזיקס וואהרבורג איז דער קאמיטער פון דעם פאנד), און איז אויך גוטגעהייסן געווארן פון ווינניפעגער רבנים און פון פארשטייער פון אלע אנדערע וויכטיגערע ריכטונגען אינ'ם חינג אידישן לעבן.

מיר האפן, אז דער ענטפער פון די "קאנטרי" אידן אויפ'ן רוף פונ'ם פאלקס געצייג קאמפיין קאמיטעט פאר די דעקלאסירטע אידן פון רוסלאנד וועט זיין א באדייטער און ברייטהארציקער, — ווי די מערב קאנאדער אידן קאנען.

די געגנווארט און צוקונפט פון פאלעסטינע

עטלאכע געדאנקען

פון סער ראבערט וו. האמילטאן, מ. פ.

סער ראבערט וויליאם האמילטאן איז א ליבעראלער דעפוטאט זייט 1922. ער האט געהאלטן עטלאכע חויכע פאסטנס, ווי סעקרעטאר פון דער אויספארשונגס קאמיסיע אין דאמיניניקא; דיסטריקט קאמישאנער אין לאבאס; רעגיסטראטאר פון איסט אפריקאנער פראטעקטאראט; סעקרעטאר פון הילפס קאמיטעט קעגן הונגער; הופט־ריכטער פון בריטישער איסט־אפריקא; פרעזידענט פון אפיעל גע־ריכט אין איסט אפריקא א. א.

ס'איז כדי די באמוענג צו באשריי־בן ווי אזוי די "פאלעסטינער פראגע" זעט אויס אין די אויגן פון דעם דאזיקן באריטמן ענגלישן דעפוטאט, וועלכער איז ניט קיין איד, אבער וועלכער ווינשט אז די רעגירונג פון זיין לאנד זאל ממלא זיין איר הבטחה צו די אידן אין דער זער־בער צייט גוט צו באהאנדלען אלע שיכטן פון דער פאלעסטינער באפעלקערונג.

די ערשטע זאך איז פעסטצושטעלן די פאקטן, אז די אנדערע איז ווי אב־ען־קטיוו אריינצושטעלן, באזייטענדיק אלע סימפאטיען און פאראורטייל. אין דעם איצטיקן מצב איז זייער שווער פעסטצושטעלן די פאקטן. ווי אזוי זאל איינער קאנען אריינגעבן אן אמת אין אן ארטיקעל אויפ'ן מאסן־מעדיום? אין אן אויסבאקומען, א קלארע און פארקיפבאר געשיכטע פון דערשיי־נונגען אין פאלעסטינע זייט דער באלפור דעקלאראציע? אין דער צייט ווען די דעקלאראציע איז געמאכט געווארן האט די גרויסע אידייע, וואס זי האט אנטהאל־טען, צעריזט די פאנטאזיע. אבער ווען דער ערשטער פייער אין אפנעקיט געווא־רען, זיינען די שווערקייטן, מיט וועלכע מ'וועט זיך אומפארמיידלאך אנשטויסן אין דורכפירן די זאך אין פראקטיק געווא־רען דראענד זיכטבאר. אריינצובריינגען א באפעלקערונג פון אירן פון א סך מקו־מות אין פאלעסטינע, פון וועלכער די טערקישע הערשער זיינען נאר וואס ארויסגעשטויסן געווארן, און צו לייגן די פונדאמענטן פון א נייער מלוכה אונטער אומגעוויינלאכע קאנדיציעס, וועלכע זיי־נען געשאפן געווארן דורכ'ן מאנדאט, אין געווען אן אויפגאבע, וואס האט געפאר־דערט די העכסטע מעלות פון שטאטס־מאנשאפט.

דאויקייט, אורטיילסקראפט, סימפא־טיע, געדולד, פארזיכטיקייט און וואכ־זאמקייט זיינען געפאדערט אין דער העכ־סטער מדרגה מצד דער מאנדאטן מאכט.

האבן די דאזיקע מעלות געפעלט? איז אדרעגונג געהאלטן געווארן ווי זי האט האט געדארפט געהאלטן ווערן? איז גלייכגעוויכט געהאלטן געווארן אן פניות ווי ס'איז צווישן פארשיידענע פעלקער מיט קענגנגעוועצט רעליגיעזע פאדערונ־גען און פארארטייל?

ווי אזוי איז די לאגע פראגע באהאנ־דעלט געווארן? האבן די אימיגראנטן אוועקגענומען לאנד פון די אלע באזיצער, און אויב יא, — אויף וועלכע טערמינען און קאנדיציעס?

וועלכעס לאנד איז דארט פאסיק פאר אגריקולטור דורך אויסגעבעסערטע מע־טאדן און וואס פאר א באפעלקערונג איז עס מסוגל אויפצוהאלטן.

ליידער די איינגעבוירענע באפעלקע־רונג פון דער אידישער אימיגראציע אדער זיי פראפיטירן דערפון?

האט די אדמיניסטראציע אנגענומען איינע אז די זעלבע שטעלונג צו אידן און אראבער גלייך, אדער איז זי געווען נוטה חסד צו איין צד מער' ווי צום אנדערן? האבן די אידישע אימיגראנטן געהאט דערפאר אדער ניט?

האט זיינען פראגן אויף וועלכע די ריכ־טיקע תשובות מוזן באקאנט ווערן און פארשטאנען ווערן ניט נאר פונ'ם פארלא־מענט נאר פונ'ם בריטישן עולם איידער דער ריכטיקער קורס פאר דער צוקונפט קאן אנגענומען ווערן.

אין קורצן — מיר מוזן וויסן ווי ווייט די פאליטיק אין דער פארגאנגענהייט איז א דורכפאל, און ווי ווייט זי האט געהאט דערפאלגן איידער א ריכטיקע שטעלונג ווערט אנגענומען פאר דער צוקונפט. אלס א פאלק האבן מיר אפן פאר דער גאנצער וועלט גענומען אויף זיך א התחייבות, און א געגעבענע התחייבות קאן דורכגעפירט ווערן מיט גערעכטיקייט אן צו שארן א יחיד אדער א קיבוץ, וועמעס אינטערעסן עס שיינט צו באריין. די געשעענישן פון לעצטן אוונגסט זיינען געווען א שרעקלא־כער קלאפ אפילו פאר די וואס האבן גע־קאנט פאראויסזעען אז די לאגע איז ניט זיכער. זיי האבן זיך דאך ניט פארגע־שטעלט אז די ראסן געפילן קאנען אזוי צעחריצט ווערן ביז יעדער צוריקהאלט זאל פלאצן און אויסברעכן אין א גרוי־סער בלוטבאד. די ערנסטקייט פונ'ם גע־שעענעם אויסברוך האט לכל הפחות גע־האט דעם עפעקט, וואס ס'האט געצוינג די אויפמערקזאמקייט אויפ'ן מצב, און אויב די זאך־וועט ריכטיק גענומען ווערן אין האנט איז פאראן א גרונד פאר האפע־נונג. אבער יעדע אומגעלונגענעם האנדלונג וואס פירט צו קוצזיכטיקער פאליטיק, קאן פירן צו ערנסטע רעזולטאטן.

עס אנג נאטירלאך שווער און אויך ניט ווינשנסווערט צו ריידן פריי ווענן די לעצטע געשעענישן אין איצטיקן מאמענט איידער די שאו קאמיסיע האט צוגע־שטעלט איר באריכט. אבער כאטש די ארבעט פון דער קאמיסיע איז געווען זייר־ער באגרעניצט איז דאך אומפארמיידלאך אז פאר דער קאמיסיע זאל שוועד זיין צו האלטן זיך אין די איינגע ראמען פון דער אויספארשונג.

ארטיילנדיק פון די ידיעות ווענן די באהאנדלונגען וואס זיינען דערשינען אין דער פרעסע פון צייט צו צייט איז קלאר א זאך ברייטע ווענן פון א וויט גרייכנדן כאראקטער זיינען דורך דער אויספארשונג געעפנט געווארן. אין דעם שטעקט די סכנה, אז וואס דער באריכט זאל ניט אנטהאלטן, איז אויב ער שטייט אליין, קאן ער מאכן דעם איינדרוק אויפ'ן דעת הקהל אז ער איז דער אנהויב און דער סוף פון א פולער רעגירונג אויספאר־שונג.

אזא זאך טאר ניט דערלאזן ווערן, און דער וויל־קאמענער פאסיקער בריוו וואס איז דערשינען אין "טיימס" פון דעם 23 דעצעמבער, מיט די חתימות פון לארד באלפור, לארד דזשארדזש און גענעראל סמוטס, זעצט פעסט די לאגע אזוי קלאר, אז איך געפין פאר נויטיק צו ציטירן פון אים:

די קאמיסיע וואס איז איצט באשטימט אין פאלעסטינע צו אויספארשן אין פאר־גרעניצטע ראמען א ספעציעלן ענין, די דאזיקע קאמיסיע, ווי מיר דיינקען, אזוי שנעל ווי זי וועט אפגעבן איר באריכט, זאל דערגענצט ווערן דורך א גענויער אונטערזוכונג בנוגע די גרויסע פראגן פון פאליטיק און אדמיניסטראציע."

די "טיימס" אפשטעלנדיק זיך אין א ליים־ארטיקל ווענן דעם בריף, באמערקט: "דער דערפאלג פונ'ם פאלעסטינער מאנ־דאט איז פון גרויס אינטערעס פאר דער בריטישער אימפעריע".

אז אויספארשונג ווענן די דאזיקע גרויי־סע פראגן פון פאליטיק מוזן מיר האבן, איידער די ליניע פון צוקונפטיקער אק־ציע קאן גוט און ריכטיק געלייגט ווערן, ווארום וואס מיר טוען אין פאלעסטינע און די מאס פון אונזער דערפאלג אין דורכצופירן דעם מאנדאט, וועט באשטי־מען ניט נאר די צוקונפט פונ'ם לאנד, נאר וועט שטארק אנרירן דעם גאנצן מיר־טעל מזרח און וועט האבן אן אפפלאנג, וועלכער וועט זיך טראגן איבער דער גאנ־צער וועלט. ריכטיקע שריט אין איצטיקער קריטישער לאגע זיינען באמת א זאך פון "גרויס אינטערעס" פאר דער בריטישער אימפעריע.

פארשיידענע שטאנדפונקטן קאנען גע־נומען ווערן בנוגע דער פארם פון דער אונטערזוכונג. דעם 23טן דעצעמבער האט סער ארטשיבאלד סינקלער געשטעלט די פאלגנדע פראגע צום פריים־מיניסטער אין פארלאמענט:

"אויב ער האט בדעה צו באשטימען אן אונטערזוכונגס קאמיסיע ווענן די גרויסע פראגן פאליטיק בנוגע דער צוקונפטיקער אדמיניסטראציע פון פאלעסטינער מאנ־דאט, היות אזעלכע פראגן זיינען אויסגע־שלאסן פון דער שאו קאמיסיע".

דערויף איז דער פאלגנדער ענטפער גע־געבן געווארן: —

"איך האב געזעען, אז דער פארשלאג איז פארעפנטלאכט געווארן אין א בריוו־מיט איינפלוסריכע חתימות, וועלכע צי־ען נאטירלאך מיין פארלייכטיקסטע אויס־מערקזאמקייט. אבער עס זיינען פאראן וויכטיקע באאבאכטונגען וועלכע מוזן פארזיכטיק געוואוינן ווערן אין אן אנדער פון דער אינדזיידלונג פון אדמיניסטראציע. אין דעם שטעקט די סכנה, אז וואס דער באריכט זאל דערגענצט ווערן, אויב ער מאכט דעם איינדרוק אז ער איז דער אנהויב און דער סוף פון א פולער רעגירונג אויספאר־שונג.

אזא זאך טאר ניט דערלאזן ווערן, און דער וויל־קאמענער פאסיקער בריוו וואס איז דערשינען אין "טיימס" פון דעם 23 דעצעמבער, מיט די חתימות פון לארד באלפור, לארד דזשארדזש און גענעראל סמוטס, זעצט פעסט די לאגע אזוי קלאר, אז איך געפין פאר נויטיק צו ציטירן פון אים:

די קאמיסיע וואס איז איצט באשטימט אין פאלעסטינע צו אויספארשן אין פאר־גרעניצטע ראמען א ספעציעלן ענין, די דאזיקע קאמיסיע, ווי מיר דיינקען, אזוי שנעל ווי זי וועט אפגעבן איר באריכט, זאל דערגענצט ווערן דורך א גענויער אונטערזוכונג בנוגע די גרויסע פראגן פון פאליטיק און אדמיניסטראציע."

די "טיימס" אפשטעלנדיק זיך אין א ליים־ארטיקל ווענן דעם בריף, באמערקט: "דער דערפאלג פונ'ם פאלעסטינער מאנ־דאט איז פון גרויס אינטערעס פאר דער בריטישער אימפעריע".

אז אויספארשונג ווענן די דאזיקע גרויי־סע פראגן פון פאליטיק מוזן מיר האבן, איידער די ליניע פון צוקונפטיקער אק־ציע קאן גוט און ריכטיק געלייגט ווערן, ווארום וואס מיר טוען אין פאלעסטינע און די מאס פון אונזער דערפאלג אין דורכצופירן דעם מאנדאט, וועט באשטי־מען ניט נאר די צוקונפט פונ'ם לאנד, נאר וועט שטארק אנרירן דעם גאנצן מיר־טעל מזרח און וועט האבן אן אפפלאנג, אין דער פרעסע פון צייט צו צייט איז קלאר א זאך ברייטע ווענן פון א וויט גרייכנדן כאראקטער זיינען דורך דער אויספארשונג געעפנט געווארן. אין דעם שטעקט די סכנה, אז וואס דער באריכט אויספארשונג געעפנט געווארן. אין דעם שטעקט די סכנה, אז וואס דער באריכט זאל ניט אנטהאלטן, איז אויב ער שטייט אליין, קאן ער מאכן דעם איינדרוק אויפ'ן דעת הקהל אז ער איז דער אנהויב און דער סוף פון א פולער רעגירונג אויספאר־שונג.

אזא זאך טאר ניט דערלאזן ווערן, און דער וויל־קאמענער פאסיקער בריוו וואס איז דערשינען אין "טיימס" פון דעם 23 דעצעמבער, מיט די חתימות פון לארד באלפור, לארד דזשארדזש און גענעראל סמוטס, זעצט פעסט די לאגע אזוי קלאר, אז איך געפין פאר נויטיק צו ציטירן פון אים:

"איך האב געזעען, אז דער פארשלאג איז פארעפנטלאכט געווארן אין א בריוו מיט איינפלוסריכע חתימות, וועלכע צי־ען נאטירלאך מיין פארלייכטיקסטע אויס־מערקזאמקייט. אבער עס זיינען פאראן וויכטיקע באאבאכטונגען וועלכע מוזן פארזיכטיקסטע אויפ־מערקזאמקייט. אבער עס זיינען פאראן אימפעריע.

פארשיידענע שטאנדפונקטן קאנען גע־נומען ווערן בנוגע דער פארם פון דער אונטערזוכונג. דעם 23טן דעצעמבער האט סער ארטשיבאלד סינקלער געשטעלט די פאלגנדע פראגע צום פריים־מיניסטער אין פארלאמענט:

"אויב ער האט בדעה צו באשטימען אן אונטערזוכונגס קאמיסיע ווענן די גרויסע פראגן פון פאליטיק בנוגע דער צוקונפטיקער אדמיניסטראציע פון פאלעסטינער מאנ־דאט, היות אזעלכע פראגן זיינען אויסגע־שלאסן פון דער שאו קאמיסיע".

דערויף איז דער פאלגנדער ענטפער גע־געבן געווארן: —